

Anàlisi

sobre el procés 18/98

*Mariano FERRER

El context necessari per a una adequada interpretació de la sentència arrenca entre maig i juliol de 2008, quan la intervenció judicial en empreses comercials que es vinculaven al finançament d'ETA, i el posterior registre i tancament de les instal·lacions d'EGIN, treuen a la llum unes diligències prèvies que el jutge Garzón havia iniciat el 1989.

Quan cloïen aquestes diligències el 2003, ja eren més de 250 persones les imputades en més d'una desena de sumaris diferents, la peça principal dels quals i més voluminosa n'era el 18/98. Pel camí han quedat empreses tancades, mitjans de comunicació clausurats, organitzacions polítiques il·legalitzades, organismes populars criminalitzats.

En dos dels esmentats sumaris (Jarrai-Haika-Segi i 18/98) s'ha celebrat el judici i dictat sentència. A l'espera queden els sumaris d'Askatasuna, Udalbiltza, Egunkaria, Batasuna (Herrikos), etc.

Rere aquesta barroera operació hi havia una il·luminació judicial i un impuls polític. La il·luminació judicial la tingué Garzón en descobrir en la lectura d'uns documents incautats a militants d'ETA, el projecte Udaletxe en concret, que el subsòl de la societat basca identificada com esquerra abertzale era monopoli d'ETA: que l'aparència autònoma d'empreses, mitjans de comunicació, organismes populars, herrikos, formacions polítiques, ocultaven una connexió en xarxa al servei de, i dirigida per, ETA.

La il·luminació política és sobrevinguda sota el Govern d'Aznar, i no trigaria en compartir-la el PSOE, quan l'esclat d'indignació per l'assassinat de Miguel Angel Blanco. Intueixen l'oportunitat d'aprofitar la política antiterrorista, la lluita contra ETA, per abocar

- sobre el nacionalisme basc, en general, la responsabilitat de la persistència d'ETA, posar-lo a la defensiva i preparar l'alternància política que permetés reconquerir per a la seva idea d'Espanya l'enclau nacionalista basc,

- i sobre el sector concret de l'esquerra abertzale l'estigma de la seva integració a ETA, per anar foragitant-lo de la legalitat a peces, desestructurar el nucli més actiu de l'espai civil independentista, en una exhibició de força («creien que no ens anàvem a atrevir») que els fes abandonar tota esperança d'imposar-se a l'Estat per a forçar un canvi de marc.

Aquesta exhibició de força ha comptat amb eines d'un triple caràcter:

- La criminalització col·lectiva, desenvolupament de la tesi «tot és ETA»
 - paradoxa: al mateix temps que es descriu ETA com organització que existeix només per a matar quan pot, una banda de delinqüents, es pretén que «els seus budells i el seu cor» el componen un ampli i complex entorn polític, social, cultural i de comunicació.

- La construcció jurídica d'un estat d'excepció sense declarar
 - d'excepció perquè en aquests sumaris l'excepció es converteix en regla per a permetre una persecució penal indiscriminada

- Orquestració mediàtica per adormir les consciències i l'opinió pública

En la nostra opinió, el resultat equival al desmantellament de l'Estat de Dret.

- del nucli de drets i llibertats fonamentals que la Constitució recull

- principi de legalitat, igualtat davant la llei, integritat física, llibertat ideològica, seguretat, dret a l'honor, inviolabilitat del domicili, secret de les comunicacions, expressió, associació, reunió, tutela judicial efectiva, dret de defensa, jutge ordinari, presumpció d'innocència...

- en aquest procés penal s'han violat tots i cadascun.

Caracteritzaré ara breument als processats i processades.

- conjunt molt divers de persones
 - de tot tipus, en edat, formació, activitat, forma de pensar, que entenen de forma diferent qüestions fonamentals del debat polític... uns amics, altres ni es coneixien

- que no són un ramat, tampoc un simple grup de persones imputades

- * sabem que per a molts són només això, imputats que han estat condemnats

- per a nosaltres són imputats i més, molt més que aquesta simplificació

- persones i grups que se senten part d'aquest poble que anomenem Euskal Herria, estimades en el seu entorn, reconegudes en el seu treball per aquest país, compromeses amb aspiracions plenament o parcial compartides a la societat basca,

- la situació dels qual suscita un manifest i ampli suport solidari en una pluralitat de sectors d'aquesta societat,

suport que transcendeix el propi espai social dels imputats, com ho demostren els qui avui ens acompanyen, gest que agraïm ben sincerament.

Doncs bé, aquestes persones

- a qui s'ha condemnat per col·laboració o pertinença a ETA sense que a cap d'ells se'ls hagi acusat de fets objectius que puguin estar tipificats com activitat terrorista
 - en aquest procés no s'ha parlat d'armes, explosius, impost revolucionari, amenaces, suport a escamots, etc

–a qui s'ha condemnat per interpretar que la seva dedicació a organismes polítics, moviments populars, empreses comercials, mitjans de comunicació, iniciatives culturals estava al servei dels objectius d'ETA, han patit a mode de càstig anticipat, anterior a la sentència, un autèntic calvari vital

– legislació ad hoc + interpretació expansiva que força els tipus penals i els indicis + detencions amb soroll mediàtic + incomunicació + violacions a la integritat física i moral + acusacions sense proves + presó preventiva + fiances desorbitades + incertesa en llibertat condicional + enorme cost econòmic (personal i col·lectiu).

– suren xifres d'ensurt si sumem el nombre de detinguts, anys de presó, el volum de les fiances, pèrdues, problemes laborals i de salut.

LA PLATAFORMA VA ENTENDRE QUE ERA UNA SITUACIÓ QUE DEMANDAVA UNA RESPOSTA DE LA SOCIETAT

Tenim tres raons de pes

- una, que era una bona causa
 - perquè aquestes persones no havien de ser sotmeses a un judici sota la legislació antiterrorista
 - perquè l'activitat incriminada calia entendre-la com l'exercici legítim dels seus drets civils i polítics
 - i perquè, si havien de ser jutjats, que ho fossin amb les garanties que corresponen als ciutadans d'un Estat de Dret
- la segona, que en defensar-los ens defensàvem a nosaltres mateixos i a tota la societat (en tant que societat democràtica)
- la tercera, que érem conscients que en unir-nos a aquesta causa ens aplegàvem en una bona causa global, la que tracta de protegir l'herència de la Il·lustració i dels drets de l'home després de l'escomesa desfermada contra ells per la reacció al 11-S de les torres bessones.

No m'estendré en aquest punt, però voldria resumir l'esperit que ens ha guiat en quatre frases

- Tom Paine (Els Drets de l'Home)
«Qui vulgui salvaguardar la seva llibertat haurà de protegir de l'arbitrarietat fins i tot als seus enemics, o s'establirà un precedent que es tornarà també contra ell.»
- Carlos Rozansky (jutge argentí)

«En matèria de drets humans no hi ha terme mig. O es respecten, o no.»

- Josep Ramoneda
«La ideologia de la por com a discurs d'acompanyament de la guerra contra el terrorisme ha arribat a insensibilitzar a la ciutadania en allò referent al respecte dels drets bàsics... fet que permet al poder polític saltar-se els límits i crear espais buits de dret» (una pena que a 'El País' s'escriu així només en relació a la CIA o Guatànamo).
- Amnistia Internacional:
«Mentre la societat no percebi que aquestes pràctiques són una amenaça contra tots, no serà possible posar-hi fi»

Ho vam tenir ben clar. No podíem romandre en silenci.

LA VISTA ORAL

Als vuit anys d'aquelles primeres diligències de Garzón:

- després d'una instrucció atíptica
 - no s'han preguntat mai vostès per què es brama contra la mala qualitat de Garzón com a instructor, excepte quan els acusats tenen quelcom a veure amb el conflicte basc?
- vista oral caòtica
 - podria dir mesurant les paraules que va ser una exhibició d'indefensió jurídica, de desordre i manca de professionalitat, de menyspreu a la llei processal.
 - si en comptes de mesurar les meves paraules digués el que penso de veritat...
 - però com no es tracta d'emprar paraules gruixudes, em limitaré a dir el que penso de tot el que s'ha vist a les sessions: la vista oral ha estat un escàndol que clama el cel
 - * a la alçada del major procés de l'Audiència Nacional, el major escàndol.
 - ni tinc temps ni pretenc demostrar-ho aquí perquè en el seu moment l'equip d'advocats de la defensa farà públic el seu informe jurídic sobre la sentència.
 - *però és una realitat que només s'amaga a qui es blinda per a no veure-la, a qui es refugia amb de carboner en el proclamat Estat de Dret, que amb criatures com aquest procés demostra que va néixer tort.
- tenim enveja del judici de l'11-M.
 - amb la mil·lèsima part d'atenció que va rebre la instrucció i vista oral de l'11-M, aquesta sentència hagués estat impossible.
- dos testimonis
 - Martil Poell y Volker Gerloff, dos advocats alemanys que van presenciar com a observadors internacionals algunes sessions de la vista oral:
 - *«Esperàvem que podíem trobar un judici sense proves, però ens hem trobat un judici sense delictes»
 - Gil Matamala, ex president de l'Associació de Juristes Europeus, astorat que les proves vinguessin a ser un 'retalla i enganxa' d'informes policials que interpretaven documentació intervinguda:
 - *«aviat veurem que els policies escriuen directament la sentència»
- Un procés la característica fonamental del qual ha estat la inversió de la càrrega de la prova

– Se li notava al Fiscal que no necessitava provar la seva acusació, eren els acusats els qui es veien en la necessitat de provar llur innocència.

LA SENTÈNCIA

No diré que l'esperàvem, però sí que la temíem la vista dels antecedents:

- jurisprudència
 - regressió progressiva del Tribunal Suprem en matèria de drets individuals i garanties.
- resolució al recurs contra la sentència de l'Audiència Nacional que condemna Jarrai-Haika-Segi
 - el Tribunal Suprem eleva la qualificació d'associació il·legal a integració o col·laboració amb ETA.
 - interpretació expansiva (ad hoc) dels tipus penals que força el principi de legalitat per incorporar el concepte de «terrorisme desarmat», persones i grups que passen a ser considerats part de l'estructura d'ETA per la intenció que se'ls atribueix d'«estar a seu servei».

EL FALLO

- decepció
 - vista oral inútil, penes elevades (600 anys de presó), detenció humiliant.
 - * no s'entén si no es com a revenja (per no dir venjança) sobre un equip defensor que deixà en ridícul l'acusació i palesà l'arbitrària parcialitat del Tribunal.
 - decepció que ens porta a una deducció
 - * els administradors d'aquest Estat de Dret semblen més interessats en desarticlar l'espai socio-polític de l'esquerra abertzale que en acabar amb ETA.

LES NOSTRES CONSIDERACIONS VERS LA SENTÈNCIA

Estem recollint un camí ben perillós

- a la presumpció d'innocència la substitueix la presumpció de culpabilitat
- l'Estat de Dret pretén conviure amb l'abolició de les llibertats democràtiques
- la societat assimila sense major resistència un sistema penal venjatiu

Preocupació

- quant de temps i quant d'esforç caldrà per a reconstruir la raó democràtica?

No només nosaltres estem preocupats:

- Gijs de Vries, coordinador de la Política antiterrorista de la UE:
 - «estem en trànsit de perdre, sense saber quan es podran recuperar, i en qualsevol cas no fàcilment, valors, drets comuns a tot ésser humà que amb molt d'esforç es van obrir pas fins quedar plasmades a la carta de l'ONU».

En el seu moment vam demanar el sobreseïment d'aquests processos. Ara demanem:

- la llibertat per als i les encausades
 - sense fiança, ni mesures cautelars
 - * no hi ha fets constitutius de delictes objecte de l'acusació.
 - * l'acusació no ha pogut presentar proves feaents i individualitzades.
 - ** aquesta plataforma queda a l'espera de llegir a la sentència amb quins fets concrets es prova la relació amb ETA de cadascuna de les persones condemnades. Durant la vista oral el Fiscal no ho va fer. Hi ha raons per a témer que a la sentència tampoc. Como a mostra, el botó exhibit ahir per les televisions:
 - ha dit la jutgessa Murillo que la Fundación Zumalabe ha estat dissenyada per ETA per a desenvolupar una forma de lluita complementària de la lluita armada: «no és una deducció, tenim proves».
 - a la prova que va mostrar em remeto, un document atribuït a ETA (qüestionable atribució) que acull entre interrogants aquesta idea «per què no tornem boig a l'Estat amb la desobediència civil?
 - en la lògica de l'Audiència Nacional, ETA s'apodera amb una frase de tot l'espai de la desobediència civil que ja només pot existir al servei d'ETA.
 - Quanta raó té qui ha dit que a partir d'aquesta sentència hi ha més ETA i menys Estat de Dret! I afegia amb sarcasme: dos motius per a sentir-nos més cofois i més segurs.
 - * doncs bé, davant aitals proves només ens queda dir que qui condemna sense proves, i ho sap, prevarica.

– les irregularitats del procés han estat clamoroses

- * construït des d'una tesi fal·laç.
 - * no es correspon amb la veritat històrica (desdoblament), ni sociològica.
 - ** quina ironia, la del jutge Garzón, per a desdoblament el seu (jutge i polític)

- El Tribunal hauria de reflexionar sobre una frase de John Rawls, l'obra del qual és considerada com la més sòlida reflexió contemporània sobre la justícia:
 - per perfectament formulada que sembli una teoria ha de ser revisada si no és certa... cada persona posseeix una inviolabilitat fundada en la justícia que no pot ser transgredida ni tan sols en nom del benestar del conjunt de la societat.
 - * i que aquestes paraules de Rawls serveixin de censura als qui per sentir-se més segurs no els importa que condemnin a innocents.

Demanem la llibertat al temps que l'abolició de l'Audiència Nacional, tribunal d'excepció que no garanteix un judici just.

- els imputats van escollir el camí de la defensa jurídica, emprant les eines que l'Estat de Dret suposadament oferia,

- la plataforma ha alenat la denúncia de professionals del dret, juristes universitaris... demanàvem fins i tot, il·lusos, un judici just...
- el desenvolupament del procés ens ha abocat a la conclusió que això és impossible en un Tribunal
 - on l'Estat no parla a ciutadans, combat enemics
 - la voluntat política suplanta la manca de proves acusatòries
 - els acusats no són jutjats amb les mateixes regles que la resta
 - se'ls aplica un dret excepcional, amb el propi Tribunal que els jutja
 - tampoc poden ser castigats amb la mateixa rasadora que la resta
 - *per a ells es reserva l'exacerbament punitiu, compliment íntegre, l'exigència de públic penediment.

El recorregut del 18/98 no ha acabat pas:

- quan hagi tingut temps d'analitzar els fonaments de la sentència, la defensa donarà una roda de premsa
- acudirà a totes les instàncies... malgrat pugui ser inútil si, com ha escrit Juan Pablo Antoñana, el dret no és l'exercici de la Justícia sinó del poder que el redacta

La sentència situa la Plataforma 18/98 davant les seves pròpies limitacions

- agraïm, de tot cor, la resposta obtinguda. Demostra que molts han entès que no era un problema «d'altres», que és també el 'seu' problema
 - però ni fardarem dels suports rebuts, ni anem a plorar pels que ens han estat negats
 - *aquesta Plataforma aspirava sense dubtes a arribar a més gent, a assolir compromisos més forts, però en aquest país ha patit i pateix molta gent, massa, i respectem el dret de tots a administrar la seva solidaritat.
- nosaltres reconeixem el nostre límit: la nostra denúncia solidària no ha estat prou per a detenir aquest atropellament
 - aquesta experiència donarà, sense dubtes, que pensar als imputats en els sumaris pendents de judici sobre quina pot ser la línia de defensa i l'àmbit de mobilització més escaient per reivindicar el seu quefer polític i social.

Per la nostra part, conscients de la dificultat del moment:

- trencada, lamentablement, la treva d'ETA
- a l'espera dels altres sumaris que seran objecte de judici
- amb la trista experiència d'una tutela judicial que no mereix tal nom

Fem nostra una frase, dita en altre context, però vàlida en aquest

- malgrat ens trenquin els instruments caldrà seguir amb la música

No ens enganyem:

- el problema de fons que es manifesta en aquest despropòsit judicial no es resol davant els Tribunals.
- estem davant un problema polític, la solució del qual ha de ser política.

És el moment de pujar el nivell d'exigència

- amb tota l'energia que pu guem, al temps que conscients de la nostra limitada capacitat de representació e influència,

- reiterem la nostra crida a tots els actors polítics i socials, aquí presents o absents, així com a les institucions, que s'ho prenguin en serio
 - sense esperar a març

Seguim apel·lant a la societat per fer realitat uns principis tan necessaris com elementals

- que la vulneració d'uns drets no es cura amb la vulneració d'altres
- que hi ha una altra forma de resoldre conflictes polítics
- que podem trobar-nos tots en una Euskal Herria respectuosa de la seva pluralitat

Per tot plegat, perquè volem que ens trobem totes i tots, rebutgem l'estratègia d'il·legalització orientada a treure de la comunitat política a un ampli espai social, necessari per a construir una Euskal Herria en llibertat i en el respecte als drets humans, civils i polítics de totes les persones.

En resposta als qui li urgien la il·legalització d'ANB, el ministre de Justícia demanava prudència i deia que és un tema delicat que afecta a la medul·la de l'Estat de Dret, a allò que ha de ser permès i a allò que ha de ser proscrit. També amb aquesta sentència del 18/98 es redefeixen els límits de la llibertat. La llibertat dels condemnats, per suposat, però no només la d'ells. Ara bé, no és únicament el Tribunal el que defineix aquests límits. La nostra resposta davant l'arbitrarietat és determinant.

- així, no és només que la justícia arbitrària que ha produït aquesta sentència sigui dolenta en si mateixa
- és que per a ser efectiva requereix la nostra complicitat, ja que aquesta justícia perversa ens convida a compartir la seva tasca inquisidora, ens convida a que cadascun de nosaltres faci la pròpia llista de justos i pecadors. I si acceptem que la pregunta que salva l'acusat de ser condemnat no és «què ha fet?» sinó què pensa o qui és, ens convertim en inquisidors, voluntaris de fila zero de l'Audiència Nacional. Ens situem, en fi, en el límit de la cacera de bruixes on allò humà resulta aliè.

Per això és tan important rebobinar, recuperar el principi bàsic que malgrat no comparteixo les teves idees, malgrat fins i tot les rebutjo, crec que s'ha de respectar la teva dignitat i jutjar-te pel que fas, no pas pel que crec que ets, o crec que penses.

No sabem si tots els jutjats en aquest sumari són justos, però sí que no se'ls ha provat les activitats terroristes que al·lega l'acusació.

- no ens fem còmplices d'un tribunal arbitrari i injust, posem-nos en el lloc dels que han estat injustament condemnats, compartim o no les seves idees i plantejaments.

*Mariano FERRER

www.18-98plus.org

NOTA:

Aquest text fou presentat en roda de premsa el 20.12.07 per Mariano Ferrer en nom de la Plataforma 18/98. Reprodueix el guió del ponent, majoritàriament desenvolupat tal i com està, però en alguns punts de forma sinòptica.